

decît sint în esență, și o vină a noastră, a comentatorilor, de a fi acceptat ca valorile ce se pot extrage din opera lor să fie exact non-valorile pe care ei le-au incriminat? Eu cred că în teatrul nostru trebuie să se producă, cu efort și răbdare, împăcarea publicului cu clasicismul. Este datoria noastră de a fi solidari cu cultura noastră clasică.

Ca redactor-șef, am să mă ocup puțin de revista „Teatrul”. Mai ales în această calitate, mă simt obligat la o privire autocritică a activității mele, pentru lipsurile pe care le-am văzut acum într-o lumină clară, în raport cu cerințele și comandamentele majore ale concepției despre teorie, critică și publicistică teatrală ale partidului.

Revista „Teatrul” a fost lipsită adeseori, de o atitudine fermă, necrutătoare, față de anumite fenomene nocive, a fost lipsită de combativitate riguroasă și consecventă. Revista a manifestat slăbiciune mai ales în direcția în care o revistă de specialitate trebuie să afirme cu cel mai mult folos funcția ei critică — în direcția cronicii, adică a urmăririi, și a observației moleculare a fenomenului teatral. În cronică s-a manifestat o scădere a bogăției ideilor, o unilateralizare în direcția receptării estetice a fenomenului, neglijându-se analiza de conținut, o atitudine concesivă față de formele non-educative, față de pretenția de neutralitate în fața publicului, cu toate aspectele pe care le poate lua, de la filozofia cea mai absconșă pînă la frivolitatea absolută. În sfîrșit, în cronica luată în ansamblu, revista a făcut eroarea de a ceda tendinței autonomizante a teatrului.

Dacă aceste lucruri s-au putut întîmpla fără ca ele să reprezinte ideile mele, înseamnă că vina mea este foarte gravă, că eu însumi m-am lăsat dominat de o stare de oboșeală și de pasivitate pe care o regret cu atît mai mult cu cît, pornind de la ideea inițial justă de a nu impune opiniile mele colectivului redacțional, am putut face la revista „Teatrul” o greșeală pe care am făcut-o mai puțin în cronica mea personală. Consider aceasta inadmisibil, pentru că marile mele răspunderi sînt desigur la redacție. De asemenea, regret lipsa în paginile revistei de un important studiu teoretic, în spirit marxist-leninist, pe marginea fiecărei probleme de teatru. Începînd cu numărul viitor, vom trece la o cercetare sistematică a problemelor teoretice ale teatrului, în perspectiva filozofiei marxiste; evident, în fruntea lor vom pune valoarea dramaturgiei de actualitate care se serie în țara noastră.

DINA COCEA

Avînd cîntea, ca reprezentant al A.T.M., să particip la consfătuirea prezidată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, am impresia că am înțeles, poate, mai bine importanța momentului pe care îl trăim în teatrul românesc. Am înțeles, în special, și am reținut în mod deosebit, faptul că nu este suficient să fii un bun profesionist, un om de talent, ci trebuie să fii, în primul rînd, un om politic, conștient de răspunderea pe care o ai, fie că ești conducător, fie că ești un membru modest în colectivitatea în care trăiești și crezi. Am reținut în mod special acest lucru pentru că mi se pare că toate neajunsurile, toate abaterile, toate confuziile se datoresc lipsei acestei răspunderi politice. Dacă am fi fost într-adevăr convinși de această responsabilitate a noastră, nu am fi fost astăzi în situația să ne punem întrebarea dacă nu am abdicat cumva de la îndatoririle noastre de bază. Concret: de pildă, de ce a trebuit să ne revizuim repertoriile? Desigur, este bine că măcar acum ne revizuim atitudinea, concepțiile, orientarea, dar am fi fost mult mai fericiți dacă nu era nevoie să ajungem aici!

De ce a fost nevoie ca A.T.M. să-și revadă publicațiile? De ce a fost nevoie de un plan special de măsuri, în spiritul comandamentului de astăzi? Cred că toate criticile aduse în referatul C.S.C.A. sînt absolut justificate și mi le însușesc pe deplin, cu atît mai mult cu cît și înainte de a asculta referatul am gîndit în acest sens. Este adevărat, noi, cei care sîntem mai bătrîni, am fost într-o oarecare măsură complexați de elanul juvenil a numeroși specialiști în ale teatrului, poate prea tineri pentru a fi specialiști; alteleori, în dorința de a concura teatrele străine, am încurajat sau am acceptat anumite forme de teatru care, spuneam noi, pot să ne aducă un prestigiu internațional, uitînd că teatrul este al nostru, național, și că aceasta primează.

Vreau să cred că tot ce s-a spus aici despre ceea ce vrem să facem nu va fi urmat de o pasivitate de care, vă mărturisesc foarte sincer, mi-e teamă; și că nu ne vom întâlni din nou, în primăvară, cu foarte multelo angajamente luate azi, și înscrise în proiectele de repertoriu, nerealizate.

În ceea ce privește A.T.M., vom face ca în cadrul Asociației să aibă loc din nou acele dezbateri principiale, pe probleme de creație, care au existat la un moment dat, dar au fost părăsite ca să nu se supere unul sau altul. Cu acest prilej trebuie să spun că regret foarte mult că cenaclul regizorilor, care s-a reorganizat cu luni în urmă, nu s-a

preocupat de problemele profesionale; mulți membri ai acestui cenaclu aveau convingerea că mergem pe un drum greșit, totuși nu au avut suficientă inițiativă pentru a dezbate problemele.

Aș vrea să propun ca referatul citit aici să fie dezbătut în cadrul colectivelor artistice, cu toți actorii teatrelor; trebuie să vă spun că majoritatea lor nu au îmbrățișat tendințele dăunătoare semnalate, deseori le-au criticat în birourile organizațiilor de partid; de foarte multe ori orientarea actorilor a fost mai bună decât a conducătorilor de teatre și a regizorilor, acești conducători așa-zii ideologici ai teatrului.

PAUL EVERAC

Acum aproximativ o lună, m-am întors dintr-o țară străină și am aflat că se întâmplă niște lucruri, că se preconizează o ședință a C.S.C.A., și că în cadrul ei se vor dezbate o serie întreagă de chestiuni. Am luat atunci niște foi de hîrtie, mi-am așternut niște reflexii; a trecut vreme, ședința iată că se ține, am adus acele foi și voi încerca să le citesc, cu înțărirea, pe cuvînt de onoare, că ele aparțin situației pe care v-am narat-o. Tonul lor era, cum veți observa, amar și caustic, fiindcă în acele momente nu prea aveam speranțe.

Despre echivoc ca modalitate artistică

Cîndva opera de artă se centra împrejurul unui sens și rîvna și cea mai înaltă era să-i dea, acestui sens, o cît mai nuanțată determinare. Clasicismul, atît cel antic cît și cel francez, și cele derivate din acesta, se străduiau să enunțe cu cît mai mare claritate datele unor relații sau ale unor probleme și, oricît forau de adînc în miezul lucrurilor sau în arcanele sufletelor, nu părăseau *discursul*, adică unitatea dinamică a sensului. Opera punea așadar un lucru cert, și ținea de puterea de concentrare și de sinteză a autorului ca sensul acestui lucru să fie cît mai profund. Sensul opera asupra formei și deci a limitelor operei de artă, îi asigura un statut precis, o diferență de ceea ce era amorf, incert, neartistic. Am trăit sute de ani pe o logică monovalentă, din care decurgea și o artă cu semnificații determinate, comprehensibile.

Nu mai sîntem azi în acel stadiu. Principiul relativității, generalizat, a operat și în alte domenii decît acel al fizicii matematice,

logica a devenit polivalentă, modală, iar structuralismul a dat lovitură de grație univocității determinărilor omenești, creînd, în epoca computerelor, scheme și relee obiectiv-formale, anticonținutiste, un cod al semnurilor posibile, al semnificațiilor plurale. Din *spre real*, sensul s-a retras înspre *probabil* și înspre *posibil*. Astăzi, un om de artă care se vrea modern se ferește să afirme, el se mulțumește să sugereze, să creeze o probabilitate, iar dacă se vrea foarte modern, să creeze simultan mai multe probabilități echivalente.

Este în spiritul novator al acestei epoci să se rușineze de discurs, fie de cel liric, fie de cel dramatic și chiar epic, contrăcărîndu-l prin toate mijloacele discrete, discontinue, prin alternarea planurilor, prin hipertrofieri ale lui, prin puseul oniric, incongruent, prin sugestie și simbolică incertă, prin tot ce poate izbi în tirania sensului unitar, a semnificației univoce.

De mulți ani acest fenomen se produce în teatru, și nu într-un singur fel. Atacul sub steagul ultramodernismului e plural și pe mai multe direcții:

a) mai întîi, ruptura formei, sfîșierea echilibrului formal pe care sensul univoc îl asigura

b) de aici, surclasarea sensului discursiv de către un sens estetic, spectacular, de către o *formă sui-generis*, cu totul alta decît enunțul inițial.

c) și, în sfîrșit, legitimarea acestei forme, și a oricărei forme, prin teoria pluralității sensurilor.

Dacă sensurile sînt plurale, atunci orice determinare e bună, atunci orice preluare a unui sens arbitrar e legitimă. Nimeni nu